

SZÉKELY-UDVARHELY

1848-AS FÜGGETLENSÉGI POLITIKAI SZÉKELY UJSÁG

Megjelen hetenként kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Előfizetési ára helyben házhoz hordva, vagy vidékre postán
küldve: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér.
Külföldre egész évre 12 K. — M. kir. postatakarékpénztári csekk-
és kliring 10,489 sz. — Helyközi telefon 15. sz.

Mindenféle díjak Székelyudvarhelyt előre fizetendő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

BETEGH PÁL

LAPTULAJDOMOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhelyt, Kossúth-utca
31. szám, hova az előfizetések, kéziratok és hirdetések küldendők.
Kéziratokat vissza nem adunk. — Hivatalos hirdetések 100 szóig
szavankint 6, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet em
8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. — Nyílt-tér sora 1 korona

Közütaink.

Ajánlva az udvarhelymegyei
építészeti hivatalnak.

(G. S.) Ősapáink lóháton, vagy
vasalatlan fakószekerekkel a hegyek
élein és a patakok medrében jártak.
Ma már biciklin, automobilon szágul-
doznak egyesek és még az atyhai fa-
zekasok is vasazott szekeren hordják
szét országrészeinkben a „korondi”
fazekakat és puliszka-főzőket.

A közlekedés óriási mértékben
növekedett. Mindenfelé építik, javítják
az utakat. Egy nyomonoságos rövid ut-
szakasz alapos megvizsgálását ajánlom
a közügy érdekében az udvarhelyme-
gyei építészeti hivatal figyelmébe, mert
már több szerencsétlenség történt ott
árvizek alkalmával. De száraz időjárás
mellett is nyomorúságos ott a közle-
kedés.

A mint értesültem költséges hidat
és parterőditéseket terveztek ott.

Ezen utszakasz Etéd község felső
végétől addig terjed, hol az Atyhából
lejövő közut Kovács pallójánál a pata-
kot átmetszi és a vásártér terül el a
kavicsoson.

Ha egy hosszú egy-nyílású hid
alá akarnák a kedve szerint most itt,
majd amott lefutó partatlan patakot
szorítani, két felől hosszabb erődíté-
ket kellene készíteni a hidon fölül egy
fél kilométernél. Ezen hid és erődítés
rendkívül nagy költséget igényel és
mégis kétséges, hogy megzabolázhat-
nák-e azt az óriási erőt, mit a Firtos-
ból és atyhai hegyekről a gyakori zá-
poresők alkalmával lerohanó vizár ki-
fejt? A ki ismeri ott a helyi viszonyo-
kat, biztosan állíthatja, hogy nem.

Rövid idő múltán így sohajtana
föl ott az építést vezető mérnök: „Olcum
et operam perdidit!”

Sokkal helyesebb lenne az utat
onnan áttenni. Illetve nem a patakon
át vezetni, hanem ennek a jobb part-
ján, az ugynevezett „Gát-föld”-ön sima
területen vezetni le, a Küsmödről le-
vezető utba belevinni s így nem a Fel-
szeg, hanem a Malom-utcán le a már
készben lévő jó vashidon át újból a köz-
ség közepén találkozni a folytatásá-
val.

Alig 300 meterrel hosszabb ez a
kis kerülő, s mivel a küsmödi út jó
karban van, csakis Máté temetője alja-
ból Kovács pallóáig kellene egy új ut-
testet építeni.

A kisajátítás nem kerül költségbe,
mert mint eddig is szokásban volt,
községi területekből kártalanítanak azo-
kat, kiknek az új út részére szántó-
földjeikből kisebb-nagyobb darabcskát
igénybe vennének. Az új uttest kiépí-
tése azon a rövid vonalon negyed-
résznyi költségbe sem kerülne, mint
csupán egy állandó hidnak a költsége
és mégis állandó, biztos közlekedést

lehet így elérni sokkal jobb uton, mint
most a vásártér területén oldalnyilalá-
sok között dőcögni az ártéren át.

Egy másik, már sok kórházlá-
togatást és halálesetet okozó ut-
szakasz van Szolokmán alul le Makk-
falva felé. Itt a sziklába vágott kes-
keny uton két szekér egymás mellett
nem férhet el. A kanyarulatok miatt
néhol nem láthatni a szembejövőt, hogy
megállást nyithassunk nekik. Vissza-
fordulni már egyiknek sem lehet, mikor
összetalálkoznak. Védőkarzat vagy bár
csak itt-ott ugynevezett kerékvettető
Az esővíz által az uttestre lerakott hor-
dalék oldalossá tette a szűk utat. Alatta
mélyen a patak fenék, s a tátongó
mélységbe ez évben is többen szeke-
restől, lovasól együtt lezuhantak. Ez
már ugyan Marostordavármegye alis-
pánja teendőihez tartoznék megvizsgá-
latni és a közlekedési akadályokat el-
hárítani. Az utasok testi épségét meg-
védeni ameddig az eddigiekhez több
szerencsétlenség nem társul.

A makkfalvi vasuti állomásra Etéd,
Küsmöd, Siklód lakosainak gyakran
kell ellátogatni. A forgalom élénk, de
életveszélyes nyaralás. Hát mi lesz
télien!? Hogyan lehet ott pl. szánnal
elmenni?

Soha sem feledtem néhai Petelei
István kedves írónkat, kit az etédi
„Erzsébet ház” fölavatási ünnepélyére
átcsaltam Szecvátáról. Dr Jancsó Bene-
dekkel kétfelől fogtuk a kocsiban, mégis
csak lépésben engedett hajtani, s be-
hunyt szemmel ült közöttünk. Vissza-
felé már Atyha felé kellett kerülni.
Meg is feküdt ezen utját, s később
egy elbeszélésében megörökítette. De
ha a szolokmai és atyhai utakat em-
legettük, az ő flegmatikus természeté-
vel is izgatottan kiáltott fel:

— „Tisztelem én azt az Etédet
kedves uram, de ha olyan utakon le-
het oda jutni, engemet ugyan senki
ember fia többé oda el nem tud csalni!”

Az utadót fizeti a polgárság. Az
illetékes hatóságoknak teendője gon-
doskodni arról, hogy a népnek minél
kevesebb megterhelésével, járható
utjaink legyenek. A közforgalom érde-
kében az utak olyanok, mint a vér-
edények az emberi testben. Egészséges
erek vezethetik a vért akadálytalanul.
Jó utakon lehet akadálytalan közleke-
dés.

Igaztalan bántalom
és a lólab.

Abban a határtalan politikai üldözteté-
ben, melyet a „Székely-Udvarhely” függet-
lenségi magatartásából kifolyólag a hatalom
elvakult eszközeitől napról-napra szenved-
nünk kell, közbe-közbe nyugvó pontot is ta-
lálunk.

Jóleső érzéssel vettük azt a sok oldal-
ról megnyilvánuló bizalmat, minden érdek-
nélkül való rokonszenvet, mely — az eszkö-

zökben legkevésbé sem válogatós kedves
laptársunk mult vasárnapi szennyesatornáján
felénk áramlott tudatos rágalomokkal szemben
— becsületes kitartásunk mellett tesz fényes
tanúságot.

Minden téren feltűnést keltett az a mi-
nősíthetetlen kollegiális, mely az U. H. részéről
mult vasárnap érte el tetőpontját. Kacagató
felsülés követte e hatásvadászatra szánt trük-
köt, melyet különben Luciferék eszeltek ki és
hoztak a közönség elé célzatos raffineriával.
Hiszen Katorai Bélát, ezt a jó madarat, épen
aznap tartóztatták le és fényes nappal, va-
sárnap délelőtti kísérték be az ügyészség
fogházába Székelyudvarhelyt, amikor utolsó
rugkapalózásai — a kedves kolléga ur jóvol-
tából — napvilágot láttak...

Az eset különös, sőt unikum a maga
nemében. Ugyanis egy országos csaló, szél-
hámos, szóval olyan alak, kinek szabadon
járása csupán idő kérdése volt, boszút esküszik
egyik lap (mondjuk a „Székely-Udvarhely”)
szerkesztősége ellen csak azért, mert az ő el-
követett visszaéléseit leleplezte és csalásainak
— a közönség érdekeinek megóvása szem-
pontjából — minél előbb végét akarta sza-
kitani. Félország közönsége, sőt az egész
tisztességes magyar sajtó szelében-hosszá-
ban kap az alkalmon s táviratilag, külön
cikk- és hírekben adja a csaló „vezérigaz-
gató” tényeiről szóló értesüléseit. Hogyne,
hiszen ezeknek a legfőbb céljuk a közönség
mielőbbi felvilágosítása. Az ország összes
alispánjai soron kívül adják ki körrende-
letüket a fővárosi államrendőrség hivatalos
megkeresésére. Számtalan puritán becsüle-
tességű ember küzd, költséget nem kimélő
állandó levelezést folytat, tudakozódik és
erejét megfeszítve dolgozik, hogy a furfan-
gos szabóból kinőtt szélhámos csalót a bün-
tető igazságszolgáltatás kezébe adhassa. Mind-
ezek a tényezők országos közérdeknek te-
kintik a hűtlen kezelő, sikkasztó, csaló és
szélhámos kézrekerítését...

S ezzel szemben mi történik Székely-
udvarhelyen!? Az Udvarhelyi Híradó, mely
az elmondottakat látja, tudja: hallgat. Elhall-
gatja a tényeket. A közérdekre oly veszélyes
csalót, világért sem állítja pellengérré. Nem.
E helyett forrón szerető keblére öleli és ha-
sábjait a csaló, a szélhámos, a sikkasztó, a
mindenkit megkárosítani, mindenkinek be-
csületébe gázolni szerető, a „hűtlen kezelés
büntetése” miatt körözött és letartóztatott mák-
virág rendelkezésére bocsátja. Miért? Oh, miért?
Ennek elbírálását a pártatlanul ítélő és ítélő
nagyközönségre bizzuk. Vajjon ki a revolver
zsurnálist? Ki méltatja meg a becsületes,
panama-mentes köz- és társadalmi életet!?
Vajjon „felelősség nélkül” ki vagy kik teszik
lehetetlenné mások tisztességes megélhetését
a saját bűnös céljaik szempontjából!?

Ezekre az igazságos, a pártatlanul ítélő
közönségtől várjuk a méltó feleletet... Attól
a közönségtől, mely immár magyarázatok
nélkül is jól látja a lólabat...

— Az uradalmi kovács — cseléd. Föl-
merült esetből kifolyólag elvi jelentőségű ha-
tározatban mondotta ki a hatáskörbíró, hogy az
uradalmi szegődmenyes kovácsok gazdasági
cselédeknek tekintendők és bérkö-
veteléseik a cselédügyi hatóságok előtt érvé-
nyesítendők.

Bartha Miklós szobra.

(B. D.) A szépművészeti múzeumban Budapesten ki voltak állítva a múlt hétén a közönség részére a Bartha szobrára kiírt szűkebb pályázatok eredményei. Összesen négy versenymű vett részt a pályázaton, u. m. Tóth István, Horváth Géza, Kolozsvári Szeszák István és Istók János szobrászok művei. Mind a négy szobor kicsinyben, álló helyzetben, talapzaton állva, jelképekkel magyarázva mutatja be Bartha Miklós deli alakját.

A szobor-bizottság Szeszák munkáját, mint értékesebbet 500 koronával jutalmazta, ellenben Istók Jánosnak, a hétfalusi eredetű székelynek pedig a pálmaágát nyújtotta; meg. hívva őt egyszersmind a Bartha szobrának kivitelével. A szobor-bizottság és Istók tanakodik most afelől: vajjon Barthát magyar fehér márványból készítsse-e el Istók, vagy pedig bronzból? A szobor költségeire 28 ezer korona van együtt.

Bartha, akinek alakja egy újabb szép szoborral fogja ékesíteni valamelyik pontját Budapestnek, udvarhelyi volt, a miénk volt. Udvarhelymegyében Rugonfalván született. Köztünk nőtt nagygyá és ime publicisztai működése, az ország sorsára befolyó munkássága, közéleti érdemei őt szoborra méltó emberré tették az ország szívében. Az ő dicsőségéből némi fénysugár udvarhelymegyei székelyekre is esik, mert hiszen a közügyek iránti politikai érzékét, az erős hazafiságot, a független, szabad emlékezet már mint diák és akadémikus, itt Udvarhelyt, az 1867 utáni vármegyei, akkor még széki közgyűlések embeinek heves vitáiból, eszmecseréiből és élő tradícióiból szívta magába. Udvarhely akkor kiváló emberei és kulturája által a Székelyföldön még központ volt. Tibád Antal, Ugron Gábor, Orbán Balázs és a két Daniel ebből az iskolából kerültek ki. Mennyi fényes, ragyogó név, szintén ebből az időből Udvarhely és a Székelyföld történetében.

Barthának a közügy, a mások érdeke nagy dolog, a saját magánügye semmiség volt. Ő nem önmagát szerette, de másokat, minket, mindnyájunkat. Ez az érzés vitte őt Udvarhelyről Kolozsváron keresztül Budapestig, a s oborszerűség olympusi magaslatáig. És látjuk ime itt ő megdicsőül. Mindenütt, ahol ő volt, tollal a kézben, vagy szóval az ajkán, mint író, képviselő vagy szónok, bírói széken érezte magát az ő saját hazafisága és lelkiismerete legfelsőbb jóváhagyása szerint. Az erő, férfias határozottság, az a katonás székely vonás, ez volt az ő legfőbb jellemvonása. Barthában ezt az erélyes öntudatot és férfias szépséget fogta meg igen szerencsés sugallattal Istók, és fejezte ki igen találó formában.

Bartha talapzaton áll, mintha beszélne a jövőbe és ellenfelére néz, erélyes ujjú jobb kezét a székre támasztja, felső kabátja nyitott, szabad, míg balkeze szívére szorítva tartja a beírt papírszeleteket. Aki ránéz majd és ismerte Barthát, az önkéntelenül fel fog kiáltani: Valóban ilyen volt Bartha! és ez a fölkiáltás Bartha dicsősége mellett az Istók János székely dicsősége is léssen.

Régi levelekből.

XV.

Váradí birtokunk helyreállítását királyi diplomá erejével a Dunod-féle szerződés alapján is kérem.

A fennebbi javakat most ránk írni úgy kérem, a mint most vannak, de mivel a birtok beruházással egy év telnek el, a mi nagy karunkra gazdálkodás nélkül, ha mi vetés találtatik, abból a kamarát nem vonakodnám részeltetni megegyezés szerint.

Ezek mellett említés tétetik a Dunod-féle szerződés 6-ik pontjában császári területen fekvő menedék helyről is. Lipcse vára

épen helyén való lenne szánunkra azon esetben, ha (a mit Isten kegyelmesen fordítson el tőlünk) saját hazánkban kényszerülénk menekülni, föntartván a jogot, hogy ha az idők gonózsága következtében Lipcsében sem maradhatnánk, valamilyen más alkalmas hely és illő segély adassék, erről különösen kérem a biztosítást.

Ezen kívül az elhunyt Apaffy fejedelem atyámnak, kegyelmül és javadalmazásul az ő sok fáradozásaiért, évente négy ezer kőst juttatott a királyi sóbányákból mindaddig, míg nővéreink kiházásittatnak, amely sőt adománylevelé erejénél fogva Fehérmegyében Portuson sértetlen alakban ellehetett adni egyetlen ember alkalmazása mellett. Ezen engedelemmel (gratia) éltünk mindaddig, míg az elhunyt fejedelem élt. Miután azonban a sóbányák ő felsége kezeihez jöttek, azon időtől fogva elvonták tőlünk. Az adomány levelé erejénél fogva ez törvény szerint nem lehet, mert ily módon erősítette meg ő császári felsége saját diplomájával az adományleveléket.

Tehát hét év óta 28 ezerre megy, és legkevesebb 1 forinttal számítva a sőt 28 ezer forintot teszen ki. Később egészen utolsó nővérünk kiházásitáig, mely a sóra nézve két évi különbséget jelent, 8 ezer kőst teszen, s mint fennebb, 8 ezer forintot, így összesen 36 ezer forintot.

A magas bizottság kegyes ítéletére bízom tehát, hogy ezen nagy szorongatásunk között minket kielégíteni méltóztassék. Akár a sónak árát 36 ezer forintot, akár a sőt természetben kiadva, kész vagyok elfogadni.

Avagy ha Lipcse várához közel valamely birtokot irnak ránk örökjoggal, nem leszek ellene, csak legalább a jogvédelem biztosítása (evitene mediante) mellett méltóztassék nekünk adni.

Továbbá azon szerénsségen időben, midőn a Tököl-féle gonosz törekvések miatt a háza csaknem tele volt tatárral, törökökkel és lazongokkal (rebellibus), három diszes udvarunkat egették föl; lovainkat, bármainkat és minden gazdaságunkat szétduntak, úgy hogy legkevesebb nyolcszáz ezer forint kárt szenvedtünk. Sokan, akik ennek üzed részét sem szenvedték, a császári kegyből bőven részesültek.

Ha tehát a magas bizottság tekintettel lenne az ily nagy nyomorúságunkra, fölségitelne minket úgy, hogy ő felségének ez semmibe sem kerülne, mint hogy Magyarországon vannak olyan birtokok, a melyeket zálogjogon birnak (mint tudom Diós-Győr, Miskolcz, Balogvár) melyeknek örökösítése könnyen förajánható, s alig hiszem, hogy valaki azoknak örökösítéseért adna valamit a kamarának (kincstárnak), midőn a jelen háborús viszonyok és beszállásolások következtében a birtokok nagy részben néptelenekké váltak.

Ezek a Teleki háznak alapos kíváncsi, melyek fölött nem szükséges sokat vitatkozni, a magas bizottságnak, de igenis tekintettel lenni a császári észrevételekre, a melyekre azért hivatkozom, hogy a mi példánkból láthassák mások is, minő kellemes dolog még vére hullásával is a császárt szolgálni, s ne mulassza el senki a hűségnek hasonló tanu-jelét adni. Hanem a császár kegyeivel felre vonultan élni, természetesen nem akarok.

Teleki Lászlónak „az igazoló országos bizottság” elé terjesztett, s a fennebbiekben bő kivonásban ismertetett, inkább követelése, mint kérése világosan föltárja előttünk a gyöngye fejedelem Apaffy hatalmas kancellárjának, az erdélyi urak nagyobb része előtt retteggett Teleki Mihálynak számítógondoskodását saját személye és nagy számu gyermekeinek jövője iránt.

Mit juttatott a bizottság nem a császár vagyonából, hanem az ország, s illetve nagyobb részben a némethez való pártolás

ellen küzdött hazafiak konfiskált birtokaiból a Teleki családnak, nincsen nyoma azon iratok között, melyeket átböngésztém, de hogy annak a nagy vagyonnak, mihez e család jutott, alapja a Dunod-féle szerződés volt, kétségtelen.

A kik a hatalom fénykörében sütkéreztek, s szemések, számítók voltak ama zavaros időkben, anyagi hasznát bőven élvezték, azt mutatják ezen régi levelek. De a marosvásárhelyi híres Teleki-téka (családi ugyan, de a nagy közönség előtt is tárva lévő, s így nyilvános, jól rendezett könyv és levéltár), melyre a Teleki család oly sokat áldozott és áldoz ma is, nemzeti kincse hazánkban. A kik követ dobtak is Teleki Mihályra a némethez való átpártolása és egyéni érdekeinek előtérbe tolása miatt, azt mondják, hogy a család expialta tetteit részben. Több nevezetes egyén került ki ezen családból, jó gazdák és jó hazafiak későbbi időkben.

Gagyí Samu.

Tanitók fürdője — Székelyudvarhelyt.

Mult csütörtökön a vármegye háza kis termében a Tanitók Fürdője Részvény Társaság szervezése érdekében népes értekezlet volt, melyen a vármegyei tanitók sorából számosan és a helybeli közönség köréből is igen sokan vettek részt. Gyerkés Mihály igaz. tanító részletesen ismertetette ez alkalommal azt a két és fél évre visszamenő agitációt, melyre az ország tanitóságának figyelmét ráirányította, s a melynek szervezésére, egyetülve a nagy közönséggel, az időt most a Szejké fürdő megvételével teljesen elérkezettnek jelezte. Bemutatta a szervezés érdekében megszövegezett felhívást, a székelyudvarhelyi Szejké és nagybaconi Uzonka fürdők ismertetését, az alapítási tervezetet, a fürdők szerződéseit.

Az értekezlet az eszmét ezen mindenre kiterjedő ismertetés után teljes egészében magáévá tette, s ezen előmunkálatnak aláírásra alkalmas végleges megállapítására Dr Pál Ernő, Dr Jodál Gábor, Duka András, Bene Lajos, Lőrinczi Béla, Blájer Balázs és Gyerkés Mihály személyéből álló bizottságot küldött ki, melynek munkálatát a jövő csütörtökön tartandó újabb nagy értekezlet ismét tárgyalni fogja, hogy ezután az alapítók aláírásával kibocsátható legyen a részvény jegyzési felhívás.

Az egész értekezlet egyértelmű helyesléssel foglalt állást a mellett, hogy a Tanitók Fürdője szervezése érdekében minden lehető el kell követni nemcsak a tanítóknak, de az egész társadalomnak, mert ezzel, míg egy félől megmentjük a Szejké fürdőt idegen kézbe jutástól, más oldalról a tanitók nagy számában akkora munkás testületet nyerünk meg a jó és nemes ügynek, hogy a fürdő alapítás és rohamos fejlődés sikerében feltétlenül bizni lehet. Mert ők ennek nemcsak szervezésénél, de a felvirágoztatásánál is igen sokat tudnak tenni. Jól eső megnyugvással állapíthatjuk meg azt is, hogy a Tanitók Fürdője iránt már a Dunántuli vidéken szintén rendkívül érdeklődnek s egyesek már bejelentették, hogy nemcsak részvényjegyzésekkel, de az alapításban való közreműködéssel is részt kívánnak venni. Nekünk pedig, akik Székelyudvarhelyen és Udvarhelyvármegyében ugyszintén Erdővidéken lakunk, kétszeresen naggyfontosságú érdekünk és előnyünk, hogy a Tanitók Fürdője a tervezet szerint, első sorban a Szejké-fürdőn és folytatólag az anyagi erőhöz mérten, az Uzonkában létesíttessék. Ha az Isten megadta a sok és drága természeti kincset, igyekezzünk teljes erőnkkel azokat kihasználni a magunk testi egészségének építése és az idegen forgalomnak ezek révén való elnyerése érdekében. A megalkulásig begyűlő részvény értékek kezelésével

egyik helybeli Takarékpénztárt fogja a bizottság felkérni. A legnagyobb foku érdeklődéssel várja az egész város közönsége ezen jó és nagyfontosságú ügy fejlődését, s hisszük, amint a naponként fokozódó lelkesedésből következtethetjük, hogy helyben és a közel vidéken nem lesz egyetlen ember, aki késéggel ne támogatná a fejlődés és rövid időn belüli kibontakozás alá kerülő üdvös agitációt: a Tanítók Fürdőjének megteremtését!

HIREK.

— **Dr Sándor László.** Székely testvérek! Jegyezzétek fel e tisztes székely nevet magatoknak. E név tulajdonosa a fővárosi államrendőrség nagy tudású, finom, mindenkit lekötőlelő modoru, széles látókörrel megáldott főtisztviselője, kerületi kapitánya. Dr Sándor László volt Katonai Béla országos csalácsi, szélhámoskodásainak kiderítője. Négy egész napon át foglalkozott a hazudozó szélhámos körmonfont, mindent saját gyártmányu „okmánnyal bizonyító” furfangos, zavaros munkájával. Ha Budapestre nem kerül ez a nagy kaliberű szélhámos, még jó ideig csalhatta volna a jámbor vidéket. Senki utját nem állotta. Hiába kértük az illetékes körök segítségét. Okot a gátvetésre nem találtak. Ezt látva a szélhámos, minden nap merészebb lett; annyira bátorodott, hogy sikereitől elkapatva, Budapestre merészkedett hálót vetni, a melybe aztán végre ő maga került bele. Dr Sándor László kapitány érdeme, hogy mindnyájunkat megmentett egy országos csaló, veszedelmes szélhámos további garázdálkodásaitól. Hála és köszönet a derék, nagyra hivatott kapitánynak, ki hivatása magaslátán állva, rövidesen felismerte az erdő felől álló szélhámos furfangját. Kihárta, székely faji szívóssággal kihámozta a tényleges valóságot s megszabadított igen sok becsületas embert a társadalmi rákfene: az alaptalan gyanúsítás legborzasztóbb kinszenvedésétől. Bozsásson meg nekünk Dr Sándor László finom lelkületű szerénysége; nyílt, őszinte szavaink ne legyenek bántóak reá. Azonban az igazságot még akkor is megmondjuk, hirdetjük, ha azért fejünkre követ dobálnak. Székely testvérek s mindazok, kik a Katonai-fele szélhámoskodásokból kifolyólag méltatlanul szenvedtetek! Jegyezzetek fel Dr Sándor László államrendőrségi ker. kapitány nevét; méltó ő mindnyájunk halás elismerésére. A székelyek csalóját, székely ember juttatta a büntető igazságszolgáltatás kezére. Az ilyen kiváló főtisztviselőre büszke lehet a fővárosi államrendőrség, de büszkéek vagyunk mi magunk székelyek is.

— **Szent Imre ünnepe.** A székelyudvarhelyi róm. kath. főgimnázium Szent Imre herceg, mint az intézet védőszentjének tiszteletére ma (vasárnap) d. e. 10 órakor a plebánia-templomban tartandó ünnepélyes szent mise és Szabó János tanár alkalmi szent beszéde után, a főgimnázium tornacsarnokában ünnepélyt rendez. Az ünnepélyen a vegyeskar és ifjúsági zenekar, valamint a férfikar pontjain kívül közreműködnek: Várterész Jakab, Kerestély Ferenc, Jakab Albert, Ráduly Lajos, Ferenc József, Dobay Imre, Papp Z. Endre, Roboz Árpád, Ágoston István, Szabó Nándor, Göllner Béla, Sárosy Szilárd és Benze Domokos tanulók.

— **A petróleumlámpa áldozata.** Megrendítő szerencsétlenség történt Székelyudvarhelyt, a báró Orbán Balázs utcában e hó 7-én Péterfi Lajos napszámos házában. Péterfi Lajosné lámpagyújtáskor azt észlelte, hogy kevés a petroleum. Az égő lámpa tartályát lecsavarta és az üvegből, mely színültig volt, petróleumot kezdett önteni. Ekkor a lámpabél alsó része tüzet fogott és az üvegből levő folyadék is lángra gyúlt, mely át-

csapott a megrémült asszony ruhájára. A férj azonnal segítségre sietett, ugyancsak az asszony anyja, majd a szomszédok is, de buzgólkodásuk kevés eredménnyel járt, mert a megrémült asszony cselekedett asszony arca és teste életveszélyesen megsebesült, a haja teljesen leégett. Péterfi Lajos és anyósa szintén kisebb nagyobb égési sebeket kaptak. Az első orvosi segélyt Dr Mezei Ödön és Ráczkői Samu orvosok nyújtották, kik a szerencsétlen asszonyt a vármegyei kórházba szállították.

— **Polgári fillérestély.** A székelyudvarhelyi polgári önképző és segélyző egyesület e hó 14-én (kedden) este kezd meg szokásos fillérestélyeinek sorozatát, melyet Dr Valentsik Ferenc orsz. képviselő, az egyesület elnöke fog megnyitani. Ferenc István monológot, Szemesán László melodramát fog előadni. Málviánszky Piroska énekel és Wagner Lujza szaval. A műsor pontjai között a zenekar játszik és tánc is lesz éjfélig. Az estélyt Fischer Ferenc elnöklése és Bodrogi Balázs alelnöksége élén: Katona Vilma, Kovács Erzs, Valentsik Jenő és Vida Gyula rendezik.

— **Cseledtartó gazdák figyelmébe.** Illetékes helyről figyelmeztetik a közönséget, hogy a cseledtartó gazdák, ha éves cseledeiket a jövő évben el akarnák bocsátani, kötelesek cseledeiknek e hó 15-ig bezárólag felmondani és nekik erre vonatkozólag igazoló bizonyítványt adni. Ugyancsak kötelesek az éves cseledek is felmondani e hó 15-ig, ha január 1-én mostani helyükről kiakarnának lépni. Ha sem a gazda, sem a cseléd e hó 15-ig fel nem mondanak egymásnak a köztük levő évszerződés a jövő évre is megújítottnak tekintetik. A havi cseledeknek a felmondás úgy a gazda, mint a cseléd részéről szintén csak minden hó 15-én történhetik meg.

Tépjük le a — sötét fátyolt.

Él egy tisztes, ősz öreg ur Magyarországon, ki oly hosszú ideig volt keserű megmenekülésben. S most, mikor a helyesen ítélők már letépi napról-napra róla azt a fátyolt, amely annyi évtizeden keresztül homályosságban és átokban tartotta alakját, most itt az ideje, hogy mi is igaz bírók legyünk. Görgei Arhurról kell levenni a még rajta levő fátyoldarabokat.

Talán vannak azok között, kik e sorokat olvassák olyanok, a kik még most is boszusan és gáncsolólag gondolnak rá; hej pedig milyen másképp néznek csodálatos mivoltát, ha igazán ismernék őt.

Ő, világért sem a maguk hibájából ítéljük őt rosszul azok, akik még mindig szitkozódhatnak. Nem. Hiszen ők abban a hitben nevelkedtek föl, hogy Görgei elárulta a magyar nemzetet, hogy ő csak a maga hasznára leső gonosz volt, ki nem rettent vissza ettől a legrutább vétektől sem. S a gyermek, ki ezt hallja, az a kis porontyocska, ki már akkor csak rosszat hallott róla, hogyan tudna helyesen ítélni; s ha a kicsinyből nagyobb lesz, ha a nagyobbból ifju lesz, növekedésével annál inkább kiképződik benne az a gondolat, hogy ő hazaáruló volt. Mikor aztán az ember még tovább fejlődik és ha nincsen módjában fölvilágosodni időközben, akkor meghal ezzel a téves tudattal annélkül, hogy e hitében helytelenül tett volna akarattal.

Értsük tehát csak jól meg a dolgot! A magyar nemzet, az óriási katasztrófában nem merte hinni, hogy őt le tudták tiporni. Önkénytelen önbizalmában, minden rosszululat nélkül kereste, hogy mi is volt a katasztrófájának okozója. S ő megtalálta az okozót Görgeiben. Bűnbakk lett ő! De most nem mondom a magyart sem hibásnak, amiért ezt tette, mert hiszen e tényt jóhiszeműleg vélte igaznak. Rámondottak most minden

rosszat a szegény Görgei Arhurra, ki csodálatra méltóan tűrte az iszonyu átkokat és vádakat.

Tehát ugy-e nem volt hibás sem a nemzet, s nem voltak azok az egyesek sem, kik külön-külön és együtt vádolták őt? Ha nem lett volna az a tudat bele oltva a magyarba, hogy csak árulás okozta a romlást, úgy vajjon fölradott volna-e újra épülni? Ugy minden kicsiny gyermek, ifju, felnőtt, öreg és agg mind, mind hitte, hogy olyan hatalmas e nemzet, hogy csak árulás volt képes rá ilyen szerencsétlenséget hozni.

S ez volt éppen a jó, sőt szükséges abban az időben, mert ez megtartotta benne az önbizalmat. Ha nincsen ez meg Hungáriában, akkor vajjon lesz-e újra Magyarország?

Most nézzük az érem másik oldalát. Ez Görgeit mutatja. Fejlődése gyors, hadi művelői csodálatra keltenek, visszavonult bántódása, a méltatlan keserűség, melyet türt, tiszteletünket, szeretetünket ébreszti. Aki őt helyes üvegen keresztül nézi, az csodálni és szeretni tudja tüneményes fényét.

Hogy lett volna áruló ő, a magyar nemzeti harcok világraszóló vezére, ki annyi dicsőséget szerzett nekünk, aki úgy tett, ahogy tenni a leghelyesebb volt. Csak az utolsó időben lesz az ország diktátora. Kossuth már nincsen itthon.

Kossuth a lángelkű, tüzes szavú szónok a magyar nemzet dicsőséges alakja, kénytelen menekülni. A többiek is mind futnak a merre lehet. Csak Görgei áll meg aránytalanul kisebb seregével szembe az oroszral. Ha nem teszi le a fegyvert a felszólításra, úgy az a kis csapat is elpusztul. Hiába való vérontás lett volna. Már nem lehetett volna semmiesetre sem győzni.

Tétovázva teszi le a fegyvert az orosz parancsnok elé, megmondva, hogy csak az abszolút erősebb orosz előtt hajlik meg kényszerűségből. Most már úgy látszott, hogy minden elveszett.

Vajjon még alázó-e meghajolni a sokkal erősebb előtt? Nem! Nem megalázó, csak észszerűség. Mi haszna a magyarnak, ha hősi s harc után elvesz az a csapat is, melyik letette fegyverét. Görgei csak észszerűen cselekedett. De ki tudná őt megérteni a rettenetes zűrzavar hatása alatt?

Tudta jól, hogy hiába való minden kísérlet a megértetésre. S ő, ki ezt helyesen föl tudta fogni: nem is beszélt sokat. Csak néha fakadt ki a keserűség egy egy mondaniban, melyek teljes fájdalmát magukban foglalták. Hát tehet-e ő arról, hogy Ausztria bestialis viselkedése folytán, a szabadságharc hőseit mind kivégeztetni látjuk; s hogy ezért Kossuth Lajos maga is gáncsolás illeti, s hogy egy aradi vértanú ajka is szemrehányással teljes szavakat szór felejele? Oh a lángelme, egy Kossuth Lajos is tévedhet; s azon, hogy az a vértanú keserű kifakadásában őt mutatja be okozóként, ne csodálkozzunk. Az a szegény vértanú, ki hősi harc után a bitó alá áll, nem keres-e őn hibáját kívül bűnbakkot. Ez lélektanához tartozik.

Csak tanulmányozni kell a történelmet és azt sokoldalú figyelés után ítélni meg. Ha megteesszük ezt a Görgei kérdésénél, úgy nem hihetünk, elfogulatlanul ítélő, ne látta Görgeiben az élő mártírt.

Most mind többen és többen kezdenek feleje fordulni és bizonyos, hogy rövid idő kell már ahhoz, hogy őt mindenki megértse. Milyen szép elégtételt adott neki annak idején az a memorándum, amely elismerte nagyságát, melynek aláírói csupa negyvennyolcas honvédek voltak, kik maguk vitték ezt a nagy esemény felszázados évfordulója alkalmával, tiszteletteljesen egykor bálványozott, akkor újból elismert vezérök elé.

Már sokan vannak, akik a memorándum aláíróival egyformán gondolkoznak. Az ilyenek mind többen és többen lesznek. S milyen jó, hogy ez most történik, mikor az ősz élő mártír még a földön van.

Elégtételt nyer ő így is, mert oly hosszú, méltatlan fájdalom után élvezheti még a teljes elismerést.

Már csak kevés kell ahhoz, hogy a sötét fátyol foszlányai is letépesse. Akkor kilép újra a szürkéségből Görgei alakja. Lassanként mind jobban és erősebben megvilágítódik tüneményes lényé.

Aztán ott fog állni mivolta a dicsőség magaslátán, s teljes fényben fog pompázni az elismerés napjában.

Székelyudvarhely, 1911. nov. 7.

Spektor.

A detailed black and white illustration of a large industrial machine, likely a steam engine or pump. It features a large flywheel on the left and a person operating the machine on the right. The machine is mounted on a base and has various pipes and valves. The illustration is in a classic, engraved style.

Bachrich és Társa
 motorgyári fióktelep
 Budapest V/41 Szabadságtér 17
 (Tözsdepalota)
 Telefonsz. 71-01. Sürgönyc. CLIMAX

Hirdetmény.

kir. telekkökynvezető

Benedek József
k. biró.

„A Kereszt” kiadóhivatalában
Budapest, III. Mátyás-utca 1. szám.

**Apró a hirdetés,
apró a költség!**

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható. A kedvező szüreti kilátásokra való tekintetből ármérséklés.

villamos üzemre berendezett
könyvnyomtató és könyv-
kötő-intézetében Székely-
advarhelyt, Kossuth-utca
sz. 81. alatt

Levélbeni megkeresésre azonnal vá-
laszol
Sürgőnycim: Dietrich
ékszerész Kolozsvár.

1848 eredeti francia angol és amerikai toalettmódeltek közöl a **BUDAPESTI BAZÁR** egy évfolyamában. Előfizetési ára: **negyedévre 2 korona.** Ingyen mutatványzásmot küld a **„BUDAPESTI BAZÁR”** kiadóhivatala Budapest, VIII. Baross-ss. (Budapesti Bazár-ház.)

Vásárlásnál azonban **figyázzunk** és
határozottan **Réthy-félet** kérjünk,
mivel sok haszontan ulánzata van.
Az eredetinek minden egyes darab-
káján rajta van a „Réthy“ név.
E doboz ára 60 fill. Mindonütt kapható.
Csak **RÉTHY-félet** fogad-
janak el!

Dr. Richter gyógyszerháza az „Arany oroslánhoz”,
Prágában, Elisabethstrasse 5 neu.

Betegh Pál villammos motoros könyvnyomtató-intézetéből Székelyudvarhelyt

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.